

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ**

ЗАХИСТ НЕПОВНОЛІТНІХ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА**

підготовки студентів
освітнього ступеня
спеціальність

**«бакалавр»
081 Право**

**Івано-Франківськ
2019 рік**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою судочинства Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Устінський Андрій Вікторович – кандидат юридичних наук, викладач кафедри судочинства

Програма навчальної дисципліни схвалена на засіданні кафедри судочинства (протокол № 4 від 29.11. 2019 р.)

Затверджено Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту (протокол № 4 від 26.12. 2019 р.)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни вільного вибору студента «Захист прав неповнолітніх у кримінальному процесі» складена для студентів спеціальності 081 Право, освітнього ступеня «бакалавр».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є діюче законодавство, яке регулює питання захисту неповнолітніх в кримінальному процесі.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Захист прав неповнолітніх у кримінальному процесі» має тісний зв'язок з такими дисциплінами «Кримінальне право України», «Кримінальне процесуальне право України».

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

Модуль I. Загальна характеристика кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Модуль II. Методичні тактичні прийоми захисту неповнолітніх у кримінальному провадженні

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. **Метою** вивчення курсу є дати студентам необхідні знання про способи та прийоми захисту неповнолітніх у кримінальному процесі.

1.2. **Основними завданням** вивчення курсу є: ознайомити студентів з необхідними джерелами права; сприяти глибокому засвоєнню нормативних актів, прищепити вміння працювати з ними; ознайомити з новими підходами до деяких принципів права і навчити використовувати їх зміст при вирішенні конкретних правових питань; навчити застосовувати теоретичні положення на практиці; прищепити навички складання необхідних процесуальних документів. Засвоєння предмету є необхідним етапом отримання вищої юридичної освіти.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- ✓ особливості процесуального статусу неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого;
- ✓ психофізичні особливості неповнолітніх;
- ✓ гарантії неповнолітнім права на захист у кримінальному провадженні;
- ✓ методика захисту неповнолітніх під час кримінального провадження;
- ✓ джерела права, які регулюють кримінальне провадження щодо неповнолітніх;
- ✓ тактичні прийоми захисту неповнолітніх;

вміти :

- ✓ **орієнтуватись** у системі кримінально-процесуального кримінального провадження відносно неповнолітніх.
- ✓ правильно тлумачити та застосовувати правові норми в процесі роботи за юридичною спеціальністю;
- ✓ використовувати отримані знання для вирішення професійних завдань;
- ✓ складати процесуальні документи та ділову документацію в процесі захисту прав неповнолітніх у кримінальному процесі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90 годин / 3 кредити ECTS**.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Тема № 1. Психофізіологічні особливості неповнолітніх.

Мотиви вчинення неповнолітніми злочинів. Фізіологічні особливості підліткового та раннього юнацького віку. Психологічні особливості підліткового віку. Психологічні особливості раннього юнацького віку. Основні відмінності підліткового та раннього юнацького віку. Вік кримінальної відповідальності.

Тема № 2. Процесуальний статус неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого.

Поняття правового і процесуального статусу неповнолітніх учасників кримінального процесу. Процесуальні права, обов'язки, відповідальність неповнолітніх: підозрюваних; обвинувачених; засуджених; виправданих. Особливості процесуального статусу неповнолітніх у кримінальному провадженні.

Тема № 3. Забезпечення права на захист у справах про злочини неповнолітніх.

Поняття та процесуальний статус захисника і законного представника підозрюваного, обвинуваченого. Право на безоплатну вторинну правову допомогу неповнолітнім відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу». Обов'язкова участь захисника у кримінальному провадженні. Залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії. Відмова від захисника або його заміна в кримінальному провадженні. Обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх

Тема № 4. Використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх учасників кримінального провадження.

Форми використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх учасників. Використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх підозрюваних та обвинувачених. Використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх потерпілих. Використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх свідків. Види судових експертиз: судова психологічна експертиза (частина 2 статті 486 КПК); судова психіатрична експертиза (частина 2 статті 242, стаття 509 КПК); комплексна судова психолого-психіатрична експертиза (частина 1 статті 486 КПК); судово-медична експертиза для встановлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом отримати ці відомості неможливо (частина 2 статті 242 КПК).

Змістовий модуль 2. Методичні тактичні прийоми захисту неповнолітніх у кримінальному провадженні

Тема 5. Методика і тактика захисту неповнолітніх.

Поняття тактики та методики діяльності захисника у кримінальному провадженні в ході захисту неповнолітніх. Позиції захисту та схеми реалізації.

Тема 6. Тактика захисту неповнолітніх при досудовому розслідуванні.

Тактичні прийоми при проведенні окремих слідчих дій. Участь захисника у проведенні допиту неповнолітнього. Участь захисника у збиранні та поданні доказів на стадії досудового розслідування. Участь захисника у пред'явленні обвинувачення та ознайомлення з матеріалами справи.

Тема 7. Тактичні особливості захисту неповнолітніх в ході судового розгляду.

Принципи кримінальних проваджень щодо неповнолітніх (міжнародні та вітчизняні) – критерії для суддів. Зміст та особливості засади – найкращі інтереси дитини. Реабілітація та перевиховання неповнолітнього. Ефективна участь неповнолітнього у провадженні. Облаштування зали судового засідання та особливості режиму розгляду справи. Особливості підготовчого провадження. Розгляд справи у закритому судовому засіданні. Обрання, зміна або скасування запобіжного заходу для неповнолітнього. Особливості судового розгляду та складу учасників провадження щодо неповнолітніх. З'ясування умов життя та виховання неповнолітнього. Допит неповнолітнього обвинуваченого. Поняття та види судових експертиз.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.2/ Є.М. Блажівський, Ю.М. Грошевий, Ю.М. Дьомін та інші; заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова – Х.: Право, 2012. – 664 с. 3
2. Землянська В.В. Відновне правосуддя в кримінальному процесі України. Посібник. - К.: Видавець Захаренко В.О., 2008. - 200 с. 2
3. Методичні рекомендації для суддів щодо розгляду кримінальних проваджень стосовно неповнолітніх: [Електронний ресурс]/ Вищий спеціалізований суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ. – Режим доступу: <http://safeschools.com.ua/upload/metodrekom-compressed.pdf>.
4. Зеленський С.М., Назаренко С.П., Письменний Д.П. Проведення у справах дітей, які не досягли віку кримінальної відповідальності: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2012. – 160 с.
5. Микитин Ю.І. Медіація – засіб профілактики злочинності серед неповнолітніх/ Ю.І. Микитин. – Івано-Франківськ., 2006. – 64 с.. 1
6. Коваль Р.Г. Актуальні питання реформування української моделі відновного правосуддя: Матеріали семінару ["Медіація – засіб профілактики злочинності серед неповнолітніх"] – Івано-Франківськ, – 2007. – 70 с. 1
7. Соловйова О.Є. Примирення сторін у кримінальному процесі України: дис. ... к. ю. н.: 12.00.09/ О.Є. Соловйова. –Х., 2006. – 234 с. 1
8. Яніцька Д. Що таке медіація в Польщі?/ Д. Яніцька// Розвиток медіації в Україні. Польсько-українська співпраця: [збірник статей. наук. редактор І.А. Войтюк] – К.: "Арт-Бюро", 2004. – 228 с. 1

ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ – ЗАЛК.

9. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Засоби діагностики, що застосовуються при викладанні навчальної дисципліни «Відновне правосуддя», можна розділити на 2 групи:

- неадаптивні засоби;
- адаптивні засоби.

Неадаптивні засоби:

1. Послідовна вибірка – використовується в основному для діагностики самостійної роботи студента та самодіагностики у вигляді однакових для всіх завдань.

2. Випадкова вибірка – використовується при написанні модульних контрольних робіт і полягає у випадковому виборі для кожного студента підбірки декількох завдань приблизно однакового рівня складності.

3. Ієрархічна (багаторівнева) вибірка – використовується для складання варіантів завдань для складання екзамену і полягає у випадковій підбірці для студента завдань декількох рівнів складності з різних тем, різних типів тощо.

Адаптивні алгоритми враховують безліч параметрів моделі студента і / або навчального матеріалу і застосовуються під час семінарських занять як правило під час усної відповіді студента. Адаптивні методи максимально використовують дані з моделі студента (наприклад, рівень підготовленості студента, рівень неспокою-тривоги, правильність відповіді та ін.) і / або моделі навчального матеріалу (наприклад, взаємозв'язку між окремими питаннями теми) і дозволяють організувати контроль індивідуально для кожного студента, підтримуючи, наприклад, оптимальний для студента рівень складності додаткових запитань або формуючи індивідуальні стратегії контролю з окремої теми, змістового модуля чи дисципліни в цілому в цілому.

З метою діагностики успішності студентів використовуються:

- а) усне опитування студентів на семінарських заняттях;
- б) опитування у вигляді письмових тестів;
- в) тематичні письмові самостійні роботи;
- г) підсумкове опитування студентів по тематиці змістових модулів;
- д) підсумкова контрольна робота.